

“Azərbaycanın maarifçi qadınları”

Aida İmanquliyevanın pedaqoji fəaliyyətində humanist yanaşmalar

Əsrlər boyu dövlətimizin elmi və mədəni həyatında xanımların xüsusi rolu olmuşdur. Onlardan biri də öz sahəsinin ən uca zirvəsinə ucalan filologiya elmləri doktoru, professor Aida İmanquliyevadır. Bu ziyalı xanım şərqsünas alim kimi elm ədəbiyyatının tədqiqinə yeni nəfəs gətirmişdir. Bir çox xarici dilləri bildiyi üçün apardığı araşdırmalar, tərcümə etdiyi əsərlər - Cübran Xəlil Cübranın “Banlı Marta”, “Hanili Varda”, “Qırılmış qadınlar” hekayələri, Ər-Reyhani-nin, “Nohur Zənbəği”, “Hərəmxana divarlarından kənarında, yaxud Cihan” povestində, “Belə bir gündə cəhənnəm də yaxşıdır” kimi müasir ərəb ədəbiyyatının tədqiqində dövrünün yeni səhifəsini açmışdır.

Aida İmanquliyeva ədəbi-bədii fəlsəfi fikirlərə söykənərək Şərq mənəvi-əxlaqi dəyərləri yüksək qiymətləndirmişdir. O, bir pedaqoq kimi elmi, istedadı, təşkilatçılıq qabiliyyətli ilə seçilmişdir, dövrünün ideal pedaqoqu olmuşdur. Hələ o dövrdə təhsildə mənəvi-əxlaqi dəyərləri önə çıxararaq pedaqoji təhsilin yeni forma və metodlarını müzakirə etmişdir. A.İmanquliyeva öz təcrübəsini təhsil prosesində tələbələrə şəxsiyyət-yönümlü - humanist yanaşmaq ilə bağlı dəyərli fikirlərini, onlara olan dərin əvəzolunmaz sevgisini hiss etdirmişdir. Maarifçi xanım ən əsası bir insan kimi yüksək keyfiyyətləri özündə birləşdirmişdir. O, 20 ildən artıq Bakı Dövlət Universitetinin Şərqsünaslıq fakültəsində ərəb ədəbiyyatından mühazirələr söyləmiş, dissertasiya və diplom işlərinə rəhbərlik etmişdir. Alimin maraqlı

mühazirələrini dinlənmiş tələbələr həmişə onun yüksək səviyyədə öz vəzifəsini yerinə yetirdiyini söyləmişdilər.

Aidə xanımın tələbəsi olmuş, hazırda BDU-nin Ərəb filologiyası kafedrasının professoru Aida Qasımova bizimlə söhbətində sevimli müəllimi haqqında bunları söylədi: “Aidə xanım biz tələbələrə qarşı həmişə qaygıkeş, diqqətli və ürəyiyanan olub. O, hərtərəfli, mükəmməl bir insan idi. Seminar mövzusunun verib hansı ədəbiyyata müraciət etməyi, problemə necə yanaşmağı tapşırıq, arada da qulağıma “belini həmişə düz tut” kimi sözlər pıçıldayardı. O vaxtlar Şərqsünaslıq fakültəsində müəllim-tələbə münasibəti, valideyn-övlad münasibətindən seçilməzdi. Aidə xanımın dərsləri Sovet dövrünün şolastik tədris üsulundan həmişə fərqlənirdi. Onun dərslərində Qərb dünyasına məxsus demokratik ruh duyulurdu. Tədris prosesində geniş diskussiyalara yer verən Aidə xanım bizim nəzərimizi həmişə mənfi hesab edilən qəhrəmanlara, problemlərinə, onları pis edən cəmiyyətdə hökm sürən neqativ hallara cəlb edirdi. Biz təhsilimizi yaxşılaşdırmaq üçün Avropa metodlarını Azərbaycan tələbəsi üzərində sınaırıq. İndi can atığımız ucalığı “durğunluq” adlandırdığımız dövrün alimləri uğurla tətbiq edirdilər. Yüksək keyfiyyətli tədris nədir? Müəllimin savadı, xarizması və qayğıkeşliyi. Bunların hamısı Aidə xanımda var idi”. Belə nəticəyə gəlmək olur ki, tələbələrə şəxsiyyət-yönümlü yanaşma, təhsilin yeni elmi istiqaməti Aidə xanıma həmişə düşündürmüşdür. Təhsil prosesində insanlıq, şəxsi yanaşma, ideya və prinsipləri və ya sosial statusundan asılı olmayaraq, yanaşma tələbələrə ümumi dəyərlər altında birləşdirmişdir. Aidə xanım təhsildə yeni konsepsiyaların yaradılmasında, dövrünün yeni nəslinə təlim-təربiyəsində onların inkişafı üçün əlindən gələni əsirgəməirdi. Tədris prosesi zamanı tələbələrle ünsiyyətində daha demokratik formalardan istifadə edirdi.

A.İmanquliyeva hesab edirdi ki, təhsil prosesi əzəmətli və incə şəkildə qurulmalıdır. Elə olmalıdır ki, təhsil tələbənin ruhunu qidalandırsın və onun gizli mənəvi bacarıqlarını aşkara çıxara bil-

sin. A.Qasımova deyir: “Təhsil prosesində Aidə müəllimin metodlarından istifadə etməliyik. Onda həmişə mehribanlıq ilə misilsiz bir mütənəsblik hiss olunurdu. Biz imtahan verərkən qorxu, həyəcan və sevinc dolu qərribə hisslər keçirərdik. Sonra universiteti bitirərkən müəllimim mənə iş təklif etdi”. Buradan aydın olur ki, tələbələrle ilə ünsiyyətdə daim yüksək mənəvi və əxlaqi idrakın daşıyıcısı olmuşdur. O tələbələrini olduğu kimi qəbul edir, onların mənəvi dünyasını yaradıcılıq sevgisi ilə doldururdu. O bilirdi ki, hər bir varlıq yalnız sevgi və duyğu ilə dərk edilərək kəşf edilir.

A.İmanquliyeva tələbələrə mənəvi səviyyəsinin humanist şəxsiyyət-yönümlü inkişaf etməsi üçün çalışırdı. Sessiya vaxtı yaranan problemlər zamanı onlara çıxış yolunu perspektivli izah edirdi. Alim dövrünün gənclərinə Sovet ideologiyasının pedaqoji vasitəsi ilə deyil, humanist demokratik tərbiyə metodları ilə şəxsiyyət-yönümlü tərbiyə olunmasının tərəfdarı idi. A.İmanquliyeva hesab edirdi ki, həyat tələbələrə mənəvi cəhətdən aşılmasa, onlara yalnız ixtisas təlimi verilsə, cəmiyyət üçün yararlı şəxslər yetişdirilməyəcəkdir. O, həmişə tələbələrə deyirdi: “daxilinizdə güclü insan olduğunuzu isbat edin, onu gücləndirib inkişaf etdirin, əməlləriniz sonra üzə çıxacaq, özünü göstərəcək”. Professora görə, dövrünün hər bir sahəsində cəmiyyətin yaşadıqları gələcək nəsillərin təlim-təربiyəsi məsələlərinə böyük təsir göstərəcəkdir.

Mənəvi dəyərlərinin canlandırılması mənəviyyatın oyanışı Aidə xanımın pedaqoji fəaliyyətində əsas meyarlardan idi. Tələbələrə problemlərini həll etməyi, ətrafdakıları ləqayətli və düzgün insan olmağı həyatlarındakı ən çətin vəziyyətdən çıxmağı məsləhət görürdü. Hələ o dövrdə Aidə xanım humanizm pedaqogikasının toxumlarını səpmişdir. Bunun əyani sübutu kimi onlara olan sonsuz sevgisini göstərə bilərik. O, nəinki tələbələrə, hətta bütün ünsiyyətdə olduğu şəxslərə qayğı göstərərək ətrafdakılarına daim nümunə idi.

Şəlalə İSAYEVA.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu və “Kaspi” qəzetinin keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün.